

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

ר"ה כב-כח | פרשת תולדות | גליון מס' 96

דף כב. פסוק

מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבו ר"ע וכו' תניא אמר רבי יהודה ח"ו שר"ע עיכבו אלא וכו' - בשפתי צדיק לר"ה (אות לג) מביא: שמעתי מא"א ז"ל ששמע מפי הרב ר' מות"י מקאסיו ז"ל שנתארח אצל זקני הק' [החידושי הרי"ם] ז"ל בראש השנה שהי' בווארשי. והר"מ אמר ששמע מפי המגיד הקדוש ז"ל מקאזניטין, ח"ו שר' עקיבא עיכבו שנעלם ממנו הדין שמותרים לילך הרבה זוגות עדים להעמיד על החודש. לא הי' נעלם ממנו זאת, רק שזפר ראשה של גדר הי' דר אחר לוד ולפני מקום הוועד, ולא הי' שזפר מניח לעדים לילך למקום הוועד, ועיכבו בגדר.

ולכך כששמע ר' עקיבא שבגדר מעכבין אותן, עיכבו ר' עקיבא בלוד, דלמה יחללו שבת קודם חינום עד גדר, כי שם יתעכבו ולא יניחם שזפר לילך לעיר שבית דין יושבין, ומכל מקום שלח ר"ג לר' עקיבא אם מעכב אתה גדול כמותך ילמדנו מזה לעתיד לבא שייראו לילך אבל מן שזפר לא ילמדו דין. והוטב הפירוש מאוד בעיני זקני הק' ז"ל.

א"ר יוסי מעשה בטובי' הרופא שראה את החודש בירושלים הוא ובנו ועבדו משוחרר וכו' - המנחת חנוך (מצוה ד) הקשה כאן קושי' מופלאה, לפי דעת הש"ך (בסי' ל"ו) דהא דקרוב ופסול אין פוסלין כשבאו לראות, הוא דווקא אם הכשרים נתכוונו להעיד, אבל אם הכשרים לא נתכוונו פוסלין הקרוב ופסול אפילו אם הם ג"כ לא נתכוונו. ולפי"ז קשה כיון דהבית דין של כהנים קבלו אותו ואת בנו, ע"כ חקרו שהעבד לא בא אלא לראות ולא נתכוון להעיד, דאל"כ נפסלו בצירוף קרוב ופסול, וע"כ דהעבד לא בא למחזי, וא"כ כשבאו אח"כ לפני הב"ד איך קבלו אותו ואת עבדו, ואף שתאמר שהבן ג"כ לא נתכוון להעיד, מ"מ הא העבד ג"כ לא נתכוון ונפסל לפי דעת הש"ך, והיא קושיא מפורסמת.

וראה בהגהות בית שאול על משניות להגאון מוהרי"ש בסוף מס' ראש השנה שכתב שהקשה כן בימי חורפו, ועיין בערוך לנר במס' מכות דף ו' שהביא קושיא זו בשם רבי ישעי' הזקן בספר המכריע סי' כ"ה, ובשו"ת הרי בשמים ח"א סי' ק"ט כתב שקושי' זו הקשה כבר בתוס' רי"ד (לרבי ישעי' הנ"ל) במס' בב"ב קי"ג ע"ב.

והגאון האדר"ת ז"ל בספרו שו"ת מענה אליהו (סי' י"ד) כתב ליישב קושיית המנ"ח ז"ל: ולעניות דעתי נראה פשוט שי"ל דלא שייך פסול קרוב או פסול בעדות החודש כלל, דהא לא שייך בעדות החדש כאשר זמם, כיון דאפילו נמצאו זוממין העדות מתקיימת, שהחודש מקודש. אלא שלדעת המפרשים דהיינו טעמא דאין עד נעשה דיין משום דלא יקבל הזמה על עצמו, על כרחך הא דגם בקידוש החודש אין עד נעשה דיין, כר"ה כ"ו א', הוא משום דמ"מ מיקרי הזמה לענין לאו דלא תענה, שילקה על זה אף שאין העדות מתבטלת. א"כ נסתרים דברינו.

ואפשר שיכוונו בעת ראיית העדות על תנאי, אם יועיל או יהי כוונתם לטובה, ואם לאו אין ראייתם לעדות.

ואולי לא שייך תנאי בכה"ג כיון שאי אפשר ע"י שליח, וככתובות ע"ד א'. ע"כ.

ובספר אלפי מנשה על חו"מ (הל' עדות סי' ל"ו) מביא בשם הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ליישב ע"פ דברי הרא"ש בשו"ע חו"מ סי' ס"א, במקרה שהתובע הזמין עדים מסוימים להעיד עבורו ועמדו שם קרובים או פסולים, אפי' התכוונו הפסולים להעיד על הכשרים, ואפי' העידו עם הכשרים לא נתבטלו הכשרים, משום שהבעל דין גופו ייחד את העדים הכשרים מתוך שאר העדים, ועפ"ז ממשיך הרב מרופשיץ לתרץ את קושי' המנ"ח: והרי בקדוש החודש הקדוש ברוך הוא הוא הבע"ד ורצון ה' יתברך הוא שיעידו הכשרים ולא בצירוף קרוב או פסול, והוי כהזמין הבע"ד עדים כשרים בלבד, דבכה"ג לא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטלה.

דף כב. פסוק

משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין - והנה במשנה הקודמת נאמר משקלקלו "הבייתוסין", ועמד בזה התויו"ט. וכתב ע"ז הרש"ש, דהחילוק הוא פשוט, דבמשנה הקודמת, שהיו באים להטעות את הב"ד, וזממו לגרום שיקדשו את החודש ביום השלשים, זה שייך ל"בייתוסים", שאינם מאמינים בדרשות הז"ל, וכמו שפירש"י שדרשו ממחרת שבת בראשית כמשמעו. אבל כאן, הרי לא באו להטעות את ב"ד, אלא באו להטעות את ישראל (ע"י משואות), וזה לא יועיל להם כלום לענין הקרבת העומר, שהרי בירושלים ידעו

כתב החתם סופר (שבת דף קמז): 'מה שנראה לי שנולד לן זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד עי"ז זוכר הכל ומילתא דתמיהה מידבר דכירא, והנסיון מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי'.

את האמת. לכך כאן נאמר "כותים" שזה אינו שייך לבייתוסים, אלא לכותים שחפצו לבטל את העם ממצוותיו.

דף כג. פסוק

תחת הנחשת אביא זהב וכו' תחת ר"ע וחבריו מאי מביאין כו' - הנה הט"ז בשמות גיטין בשו"ע אבעה"ז שמביא לגבי השם עקיבא דיש ספק אם כותבים עם א' בסוף או ה'. וכותב "שמעתי בשם מהר"ר שמואל מהא דאמרינן תחת הנחשת אביא זהב נדרש על רבי עקיבא וחבריו הרוגי מלכות, ואמר מ"ו דיליף לה מדכתיב קודם האי קרא וגואלך אבי"ר יעקב הם תיבות של רבי עקיבא נמצא שצריך אל"ף בסוף".

ובאמת שרמז זה נמצא גם בספר מגלה עמוקות (פר' ויגש) עה"פ הא לכם זרע וגו'. ובספר אור זרוע מביא ג"כ שהסתפק איך כותבים עקיבא, והלם לו הפסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ס"ת עקיבא בה"א, ע"כ.

דף כג. פסוק

זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון ומכניסין את הגדול שבהן וכו' - כתב בטורי אבן שמשמע ששומעין דבריו של גדול לחוד ואח"כ של חבריו. וא"כ משנתינו אתיא כר' נתן בסנהדרין (ל ע"א) שאומר לגבי קבלת עדות שאין צריך שיעידו שניהן כאחד.

ובשפת אמת כתב די"ל דבעדות קידוש החודש כו"ע מודו שאין צריך שיעידו שניהם כאחד. דהנה הטעם של חכמים (שנחלקו על ר"נ) משום דסברי שצריך "שיראו" את העדות כאחד, ומקשינן הגדה לראיה, וטוען השפ"א שזה ל"ש בקדה"ח, דבוה אף שאין רואין כאחד, שפיר דמי, שהרי לדברי העד שמעיד שראה הלבנה בשעה הראשונה, הרי בתוך עדותו נכלל שהלבנה יכולה ליראות גם בשעה שניה, ונמצא שכשחבירו מעיד שראה בשעה שניה, יש לנו כאן ב' עדים על אותו הזמן (היינו על שעה שניה).

עוד נציין שכתב בשו"ת תשורת שי (ח"ב ע' פא): נתקבצו קצת מאנשי עיר אחד ונעשו חבורה תהלים ולשאר דברים בממונם, ואחר כך באו עוד אנשים לתוך החבורה, והעמידו מהחבורה גבאים וטובים מנהלי החבורה ובקשו לעשות פינקס ולכתוב כל איש בדף מיוחד, ונתעצמו מי יכתבו ראשון ראשון, וטובי מנהלי החבורה טוענים דלהם משפט הבכירה. הנה דבר זה נלמד מתוה"ק פ' ויקהל דכתיב והנשאם הביאו, וכתב האוה"ח הק' לצד שבאו באחרונה נכתבו אחר מטה העיזים בחכמת נשים עכ"ל, הרי אף דהיו נשיאים, כיון שבאו באחרונה נכתבו באחרונה, גם רמב"ן כתב על פסוק ויבואו האנשים על הנשים, כי טעם על הנשים, שהם היו שם בראשונה והאנשים נטפלו להן עכ"ל, הרי דפרסם הכתוב מי שבא בראשונה, אף דהאנשים שולטים על הנשים כדכתיב והוא ימשול בך.

וכן הוא בר"ה פ"ב כיצד בודקין את העדים, זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון ומכניסין את הגדול, הרי דאין מכניסין הגדול שבכל העדים ראשון, אלא זוג שבא ראשון, אלא כיון דהזוג שבא ראשון באו בבת אחת מכניסין את החשוב שבהן, והכי נמי כאן אלו שבאו תחלה להחבורה ובאו בבת אחת

מקדימין הגדול שבהן, דהיינו הגדול בתורה שבהן, ואם שוין יש להקדים החשוב שבמע"ט או בזקנה, דנגד זקניו כבוד, ואם שוין בכל אלה יפילו גורל וכו' ע"כ.

דף כד. פסוק

גירי קא משדייא וכו' - בתוס' (ד"ה גירי וכו') כתבו: בלבנה אין לחוש אם רואה פגימת הקשת, דאין קשת אלא ביום וכו' ע"כ. הנה מפורש בתוס' כאן דהקשת נראית רק ביום ולא בלילה.

אולם בספר שביל אמונה להג"ר מאיר אלדבי זצ"ל (שהי' בשנת ק"י לאלף השישי) בסוף נתיב ב' כתב דגם אפשר שתראה הקשת בלילה כשהירח שלם, ובלבד בעת עלותו או בעת שקעו, וזו הנראית יותר לבנה מהנראית ביום.

וכ"כ בספר הברית ח"א מאמר (יוד פי"ב) ולפעמים בזמן מרובה אפשר שתראה הקשת ג"כ בלילה כשהירח שלם ומלא וכו' ע"ש, ועיי' בצמח דוד ח"ב (באלף השישי שנת ת"ל), ובמדרש תלפיות ענף "דברים שאירעו בעולם" כתב דבשנת ת"ל קשת נראה בלילה כמו ביום.

ועיי' בס' יערות דבש ח"א (דרוש י"ב) שהביא מזה"ק דיש ב' מיני קשת משוני' א' הוא טבעי, אבל מה שייש בו מראה תכלת לגמרי הוא הוא הקשת הנרצה להזכרת הברית, כי תכלת מלשון כלי ר"ל, ותכלת מורה כי נתחייבו ח"ו כליון, ויש להם תכלית טוב בזכירת הברית וכו', וצריך לימוד והבחנה להבחין בין ראיית קשת אם הוא טבעי או קשת הזכרת ברית וכו' ע"ש.

וכ"כ בספרו אהבת יונתן בהפטרות מחר חודש (ד"ה והנה) דב' מיני קשת הם, הא' קשת הטבעי בעת ירידת גשמים והחמה זורחת למול ענן הגשם, נראה כמין קשת, והב' הוא קשת שהוא לאות ברית עולם, והוא שלא כדרך הטבע, והצדיק יוכל להבחין בין הטבעי לשאינו טבעי.

ובהגהות זכרון מנחם שעל הלוקטי מהרי"ח יצא לחלק בדברי הגר"י הנ"ל, די"ל דהתוס' שכתבו דאין קשת אלא ביום קאי על קשת טבעי, דאין הקשת נראה בלילה לפי שאין השמש על הארץ, אבל קשת הב' שהוא אינו טבעי בוודאי יש זמן שרואין בלילה.

וראה עוד בספר תורת יעקב להגר"ח סופר שליט"א (סי' י') שהארץ בזה ומביא בתו"ד: ראיתי לחד מתקיפי קמאי רבינו אלעזר מגרמיוזא ז"ל בעל הרוקח בפירושו לתורה בראשית (פרשת נח דף קט"ו) שכתב: "מלהט הקשת ומחמימותו נראה הקשת כשתראה מטר והחמה זורחת, ולכן אין הקשת מתראה לא בלילה, ולא בימות החמה" עכ"ל, וכן שם (ראש דף קי"ח) כתב: "מעולם לא נראתה הקשת בלילה".

ועוד מצאתי בס"ד לבעל הרוקח ז"ל בפירושו לתורה במדבר (פרשת שלח דף ס') ששם חזר וכתב: "כמו שהקשת נראה ביום ולא בלילה, כך ציצית נוהגת ביום דוקא" ע"ש.

ובהקשר לענין הנ"ל בענין ראיית קשת בלילה, הנה תשובה מופלאה שכתב בענין זה הגאון המהרש"ם בשו"ת (ח"ב סי' קכד) וז"ל: מה ששאל בדין שנזדמן שראו הקשת בלילה אם יש לברך הברכה, ורמז לדברי תרגום יונתן ותתחמי קשתא ביממא.

הנה בשל"ה (פ' נח) הביא בשם הרמ"א לבאר ענין אות הקשת, וגם מ"ש נראה הקשת בימך, כי לא יתראה הקשת אלא ביום כשהשמש נגד הענן, ואם הי' זוכין שירד הגשם בעתם בלילי שבתות לא הי' נראה הקשת ע"ש, אבל בכ"ז כיון שבש"ס לא חלקו בזה בעכצ"ל דודאי ע"פ רוב לא יתראה בלילה, אבל אם לפעמים על צד מיעוטא דמיעוטא יזדמן שיתראה, יש לברך. וגדולה מזו מצינו בנויר (ד' ס"ו ע"א) ורש"י פ' תצא דאף דנקט קרא מקרה לילה, אורחא דמלתא נקט, וה"ה ביום, וכן בסנהדרין (דף ס"ז ע"א) ורש"י פ' משפטים בפסוק מכשפה לא תחי, וכן מצינו בעירובין (דף נ"ב) הב"ע שיש לו ב' בתים, וכתב הה"מ וב"י ס' ת"י בדעת רמב"ם דאורחא דמילתא נקט, ולא דוקא. ומה"ט כתב בתשו' פמ"א (ח"ב סי' ל"ח) בדין הרואה חמה בתקופתה, דלאו דוקא הרואה חמה עצמה וסגי באור היום ע"ש, ומכ"ש בנ"ד שלא נזכר בתורה ובש"ס שום חילוק בודאי יש לברך כשיזדמן בלילה, כנלע"ד. וכן שמעתי שהרה"ק ר' יהושע אבד"ק בעלז' זצ"ל בירך על הקשת בלילה. ע"כ.

דף כד: פס

שאני ר"ג דאחרים עשו לו וכו' - בשו"ת חות יאיר (סי' מט ונג) כתב, שאם אומר לגוי שיאמר לגוי אחר שיעשה מלאכה לצורך ישראל, חשיב שבות דשבות ושרי. והגאון רבי גרשון אשכנזי בעל עבודת הגרשוני חולק עליו (בסי' מט) ואוסר, וס"ל שהכל נחשב שבות אחת. ולא אמרו שבות דשבות אלא כששבות אחת מצד אמירה, והשבות השנית מצד המעשה, שהוא איסור דרבנן. משא"כ באמירה לאמירה. וכתב בשו"ת רבי יהודה עייאש (דף סז ע"ב), ונ"ל שהוא פשוט שאסור, דמה לי הוא מה לי חברו, וכיון דאסמכוהו רבנן על המקרא כל מלאכה לא יעשה (היו"ד בצירי), דהיינו אפילו ע"י אחרים, מה לי אם הוא עכו"ם אחד או יותר, כולוהו הו' בכלל אמירה לעכו"ם שבות וכו'. ע"ש. (וכדברים האלה כתב גם בתשובה מאהבה ח"ב (הל' שבת סי' שז, דף יח ב), ובשו"ת אמרי בינה דיני שבת סי' יב, דף כ"א סע"א). אולם הגר"ש קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (חאו"ח סי' קכח) הביא מ"ש בספרו ספר החיים שי"ל שאמירה לנכרי שיאמר לנכרי אחר שפיר הוי שבות דשבות, ורק במלאכת מחובר שהאיסור בגוף המלאכה שנעשית בפרהסיא לא מהני. ע"ש.

ובשו"ת שנת חיים (סי' קעה) כתב, דלכאורה יש להביא ראיה לאסור מ"ש התוס' ר"ה (כד ב) אהא דמשני ר"ג אחרים עשו לו, והקשו התוס' שם דהא אמירה לגוי שבות אפילו בשאר איסורים, ואם איתא לדברי החות יאיר, מה הקשו, הרי י"ל דר"ג אמר לגוי שיאמר לגוי אחר דהוי שבות דשבות שאדברה בזה מדוייק לשון הש"ס דמשני אחרים עשו לו בלשון רבים וכו', וממה שלא תירצו כן מוכח דס"ל להתוס' שאמירה לנכרי שיאמר לנכרי אחר חד שבות חשיב. ע"כ. [וכן הקשה בספר גזע ישי (דף קנא עא), וכתב להוכיח מכאן דלא כהחות יאיר. וכ"כ בשו"ת אמרי בינה (דיני שבת סי' יב, דף כא רע"ב) ד"ה עוד חקר]. וראיתי בשו"ת תפארת אדם החדש (חאו"ח סי' כ) שדחה, שי"ל שבאמת זוהי כוונת התוס' בתירוצם שם, "י"ל דהכא לא גזרו משום מצוה". והא לא התירו אלא שבות דשבות במקום מצוה, ובע"כ דס"ל דהכא מיירי באמירה

לאמירה דהוי שבות דשבות ובמקום מצוה מותר. ע"כ. ולכאורה אין זה במשמעות התוס'. (כ"כ הגרע"י זצ"ל בקובץ זכור לאברהם (תשס"ד ע' תקסג - ד).

ועיין לשו"ת בית שלמה (או"ח סי' לז) שהרבה לתמוה על החוות יאיר הנ"ל מכמה דוכתי ע"ש היטב.

דף כה: פס

ת"ר למה לא נתפרשו שמוותם של זקנים הללו שלא יאמר אדם פלוני כמשה ואהרן וכו' פלוני וכו' - כתב הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (בספרו שיחות מוסר) שבכל דור ודור חייב אדם לשמש את התלמידי חכמים שבדורו ולקבל עליו רב, ואל יאמר לנפשו אילו היו רבותינו שמדורות שעברו חיים עמנו כיום הזה הייתי הולך אצלם בלב שלם, אבל בדור זה יתום אל מי אפנה ומי יורה לי דעה, חס מלומר כן, שהרי כתוב מכחישו [לקמן בע"ב] ובאת אל הכהנים הלויים אשר יהיה בימים ההם, אין לך" לילך אלא אצל השופט שבימך. ופירש הא דקאמר "אין לך" לילך, היינו "לך" בשבילך, דבשבילך אין שופט מלבד השופט שבימך דלכל דור ניתנו המנהיגים והמשפיעים הראויים לדורם.

דף כו: פס

לפי שאין קטיגור נעשה סניגור וכו' - כתב בנחל אליהו בבאור הענין שהנה גבי חטא העגל נאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, ואז"ל (הובא ברש"י שם) שאין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעות עון העגל.

וביאור הענין הוא, מצד שאין עוון שאין בו קצת מעוון העגל (שהרי חטא העגל היה תחילת הנפילה אחר מתן תורה. נמצא שכל העוונות נמשכו מחמת נפילה זו). ולכך גם כן אין פורענות שאין בה קצת מפרעון עוון העגל, כי החטא עצמו הוא נפרע מהאדם כמש"נ תיסרך רעתך. ומטעם זה יום מחילת חטא העגל, שהוא יום הכפורים, נקבע ליום כפרה לדורות, וכן ארבעים יום אחרונים שהיו ברצון, נקבעו לדורות, היינו מר"ח אלול עד יוה"כ, וכן ברית י"ג מדות שנתן לישראל אחר חטא העגל, נקבע להם לדורות, כדאיתא לעיל (ז' ע"ב), והכל מטעם הנ"ל, שמכיון שאין חטא שאין בו מחטא העגל, לכך גם סדרי התיקון והכפרה של חטא העגל הם יסוד התיקון של עוונות לדורות.

ובזה יובן מה שאמרו כאן שאין קטיגור נעשה סניגור, כי חטא העגל נחשב כקטיגור גם על העוונות שלנו שבכל שנה ושנה. וכמש"נ.

עוד נציין דהנה בבראשית (ג, ז) כתיב: "ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות", ופירש רש"י: "עלה תאנה - הוא העץ שאכלו ממנו. בדבר שנתקלקלו בו נתקנו". והלא "אין קטיגור נעשה סניגור"? כיצד שני מושגים אלו - "בדבר שנתקלקלו בו נתקנו" ו"אין קטיגור נעשה סניגור" - עולים בקנה אחד?

ובספר מרפסין איגרא (ע' קח) מביא: תירץ הגאון ר' שמחה זיסל ברוידא ז"ל: כאשר בא האדם לעבוד עבודת ה' וחפץ בריצוי לפני ה', כמו בעבודת כהן גדול ביום הכיפורים ובתקיעת שופר, לא טוב לו שיזכיר עוונותיו בשעה שרוצה לסגור, שהרי "אין קטיגור נעשה סניגור" לפני ה', אך כשהאדם

דף כו: פס

שמעוה לאמתא דבי רבי וכו' - כתב הגאון ר' יוסף שלום אלישיב: אין פלא שידעה היא מה שהם לא ידעו, דהרי מבואר גדלוה דאמתא דרבי במסכת מו"ק (י"ז א), דדנה הגמ' שם דרב יהודה נידה צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה, ונח נפשיה דרב יהודה, אתא אותו תלמיד המנודה לבי מדרשא אמרי להו שרו לי את הנידוי, אמרו ליה לרבנן גברא דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך, אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה, ורצו שם להתיר הנידוי, עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה ג' שנים יהודה חברינו על אחת כמה וכמה, שפחה של בית רבי מאי היא דחזית לההוא גברא דמכה בנו הגדול אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר משום לפני עור.

והביא שם הרא"ש דתמה הראב"ד למה שהה זה בנידויה ג' שנים, אם היתה היא קיימת למה לא התירה, ואם מתה למה לא התיר לו רבי, ואם מת רבי למה לא התיר ר"ג שהיה נשיא. ותירץ דכשהמנדה ידוע וחשוב ימנע כל אדם מלשקול עצמו כנגדו, שאם היה שוה לו בחכמה שמוא אינו שוה לו ביראת חטא ולא לגדולה וכו', והשפחה היה בה חכמה יתירה ויראת חטא ולא רצו לשקול עצמם כנגדה עד שנוקקו לו גדולי הדור והתירוהו. הרי רואים כמה גדולה היתה שפחתו של בית רבי.

דף כז: פס

כל כינופיא דכסף הוא וכו' - בתפארת ישראל על המשניות (פ"ה דסוכה יכין אות לב) הקשה בהא דמבואר בתוספתא (פ"ז דסוטה ה"ח) דהחצוצרות להקהיל את העם בביהמ"ק היו מזהב, והרי כאן מבואר דכל כינופיי דכסף הוא.

וכתב דאולי הפי' שהחצוצרות נשכרו בדינר זהב ע"ש. אך בתוס' ע"ז (מ"ז א) מפורש בשם רבינו יהודה דהחצוצרות עצמם היו של זהב ע"ש ודלא כתפארת ישראל הנ"ל וצ"ע.

דף כז: פס

וכמה שיעור תקיעה פירש רשב"ג כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן - ובנדה (כו ע"א) מבואר דהיינו טפח. וכתב הטור (סי' תקפו) דהיינו טפח עוצב. והמנ"ח (מצוה שכ"ה) הקשה ממה שאמרו בריש עירובין דבכל שיעורי טפחים אזלינן לחומרא לענין עוצבות ושוחקות, וא"כ למה לא ניבעי טפח שוחק לחומרא.

ותירץ בעמק ברכה, שכל זה לא נאמר אלא לענין שיעור טפחים ואמות, אבל כאן לענין שופר, לא נאמר כלל דין שיעור טפח, ועיקר השיעור הוא כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן, אלא שמדדו חכמים ומצאוהו שעולה טפח עוצב, וא"כ לא שייך זה כלל להדין דעירובין, וראיה לזה דהרמב"ם לא הזכיר כלל שיעור של טפח אלא כתב ששיעור השופר כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן. ע"כ.

בינו לבין עצמו, כאדם הראשון וחזה אחר החטא, שראוי שיוזכרו לעצמם חטאם לצורך החרטה והתשובה, בבחינת "וחטאתי נגדי תמיד", הרי אין לך זכרון טוב יותר לחטא שגרם להם לכסות את עצמם - יותר מאשר התכסות בעלים מאותו העץ שפגמו בו, כי זה גורם לחוש טוב יותר עד היכן תוצאת החטא מגיעה. לכן בכי האי גוונא אמרינן: "בדבר שנתקלקלו בו נתקנו".

והגרר"ק תי' הדין של "אין קטיגור נעשה סניגור" נאמר בעבודת פנים בבית המקדש, וכמבואר בדברי הגמרא בראש השנה שם ע"כ.

שופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה שופרות וכו'. והא דפרה כיון דקאי גילדי גילדי וכו' - הקשו האחרונים מהא דתנן בגיטין (דף י"ט ע"א) דכותבין גט על הקרן של פרה, ולכאורה כיון דהקרן של פרה קאי גילדי גילדי, ליפסל הגט, דהא כתיב בתורה וכתב לה ספר כריתות, ספר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים, כמבואר בגיטין דף כ' ע"ב.

ובשו"ת בית יצחק (או"ח ס' ק"ד אות י"א) כותב בזה: והנה לפמ"ש רש"י דכל שנה ניתוסף גילדא, י"ל דמיירי דהפרה אין לה רק יותר משנה, דפרה בת שנים היינו יותר משנה. וא"ל רק גילדא אחת, ולטעם דאביי גם בשופר כזה כשר עיין בטו"א. ועי"ל דהנה דבר ידוע דכל בע"ח כגוף אחד חשוב, וא"כ בכתב הגט על הקרן בפרה כשהיא חי' הוי הכל כחד, משא"כ בשופר דהוי ע"כ לאחר מיתה, אמרינן כיון דגילדא גילדא סופי' להתפרק וכל העומד לפרוק כפרוק דמי והוי ב' וג' שופרות.

וחזר השואל והשיב כי לפמ"ש לחלק בין בע"ח ובין לאחר שיקצין, דא"כ איך מקשה בגמ' בגיטין דף כ' וליקצין וניתבי ליה. ותרי אם יקצוץ יהי' ב' וג' ספרים. ואמנם נכון לשיטה מהר"ח ששון הובא בפ"ת אה"ע סי' קכ"ה דב' וג' ספרים לא שייך רק בשעת כתיבה, אבל אם נעשה לאחר כתיבה ב' וג' ספרים לא איכפת לן ע"ש, א"כ שפיר מקשה דיקצין בין כתיבה לנתינה. ועפי"ז שפיר משני הגמ' דמחוסר קציצה בין כתיבה ונתינה. ועדיין קשה וליקצייהו קודם כתיבה, ולהנ"ל הכל נכון, דקודם כתיבה לא מהני קציצה, שיהיה ב' וג' ספרים ודו"ק.

ובקובץ כרם שלמה (שנה ט' קו' י' ע' מג) כתב חכ"א ליישב בזה: עפ"מ"ש"כ בתוספות חדשים על המשניות במס' פאה (פ"א משנה א') ד"ה והקרן, דדרכה של פרה כל זמן שיוולדת נתוסף בקרנה גילדי גילדי עיין שם, והנה מבואר בריש פרק שלישי דמס' בכורות דפרה אינה יולדת עד שהיא בת ג' שנים, א"כ אפשר דמתני' דגיטין מיירי בפרה פחותה מבת ג' שנים שלא הולידה עדיין, ולכן כשר לכתוב גט על קרנה.

גליון זה יוצא לאור ע"י שיעור הדף היומי בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רוטטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד 96633 שלווחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

ולכאוף לפ"ז בלולב שהשיעור בו הוא בכדי לנענע, והיינו ד' טפחים,
גם כן סגוי בטפחים עוצבות ולא בעי שוחקות.